

AARHUS CENTRI U BOSNI I HERCEGOVINI

Photo by: Dino Kasalo

UDRUŽENJE
AARHUS
CENTAR U BIH

cee
centar za ekologiju i energiju

AARHUSKA KONVENCIJA

Konvencija Ekonomske komisije Ujedinjenih naroda za Europu (UNECE) o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u pitanjima okoliša, poznata i kao Aarhuska konvencija, jedinstven je pravni alat koji povezuje okoliš i ljudska prava. Usvojena je u danskom gradu Aarhusu u junu 1998. godine, sa ciljem da doprinese „zaštiti prava svake osobe sadašnjih i budućih generacija na život u okruženju koje je adekvatno njegovom ili njenom zdravlju i dobrobiti“.

Aarhuska konvencija kroz svoja tri stuba obuhvaća sljedeća javna prava:

1. pravo na informaciju o okolišu;
2. pravo na aktivno sudjelovanje u procesima donošenja odluka koji će vjerovatno imati utjecaja na okoliš;
3. pravo na upotrebu pravnih lijekova u slučaju povrede prva dva prava.

Konvencija također propisuje da osobe koje žele ostvarivati svoja prava prema njena tri stuba to trebaju činiti bez da budu izložene kažnjavanju, krivičnom gonjenju ili uznemiravanju ili diskriminaciji na temelju etničke pripadnosti, državljanstva ili mjesta prebivališta.

Protokol Konvencije o registrima zagađivača i dometu zagađenja (PRTR), usvojen 2003. godine, ima za cilj poboljšati pristup informacijama uspostavljanjem usklađenih registara emisija i zagađivača. Njegov amandman o GMO (genetički modificiranim organizmima) obavezuje stranke potpisnice Konvencije da osiguraju traženje mišljenja javnosti prije odobravanja uzgoja ili stavljanja GMO-a na tržište.

AARHUSKA KONVENCIJA

Usvojena u danskom gradu Aarhusu 25. juna 1998. godine, Konvencija je prvi pravno obavezujući instrument koji građanima daje pravo na pristup informacijama, pravo na učešće u procesu donošenja odluka i pravo na pristup pravdi u vezi sa okolišnim pitanjima na lokalnom, državnom i prekograničnom nivou.

Konvencija:

- Povezuje okolišna prava sa ljudskim pravima
- Pruža vlastima standarde transparentnosti, učešća i odgovornosti u okolišnim pitanjima
- Promovira veću otvorenost u procesima donošenja odluka na međunarodnom nivou.

TRI STUBA AARHUSKE KONVENCIJE

Pristup okolišnim informacijama

Pravo da građani dobiju informacije o okolišnim pitanjima koje posjeduju vlasti.

Učešće javnosti u donošenju odluka u vezi sa okolišem

Pravo da građani učestvuju u pripremi planova, programa, politika i zakonskih propisa u vezi sa okolišem.

Pristup pravdi

Pravo da građani osporavaju odluke donesene bez poštivanja dva prethodno spomenuta prava ili okolišnog prava općenito.

Protokol Konvencije je prvi pravno obavezujući međunarodni instrument o registrima zagađivača i dometu zagađenja (PRTR). PRTR je javno dostupan popis koji sadrži informacije o emisijama iz postrojenja u okoliš.

PROVEDBA AARHUSKE KONVENCIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Bosna i Hercegovina postala je potpisnica Aarhuske konvencije 15. septembra 2008. godine, što predstavlja važan korak naprijed za upravljanje okolišem u zemlji. Praćenje i promocija provedbe Konvencije spada u nadležnost Odjela za zaštitu okoliša Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH. Nacionalni izvještaji o provedbi Aarhuske konvencije u BiH za 2011, 2014. i 2017. godinu dostupni su na www.unece.org.

Mreža Aarhus centara u BiH uočila je brojne nedostatke u provedbi Aarhuske konvencije u BiH, uključujući ograničenu svijest građana o njihovim pravima koja proizilaze iz Konvencije, nedostatak kapaciteta ili opću nespremnost javnih vlasti da u potpunosti provedu odredbe Konvencije, kao i brojne prepreke za pristup pravdi u okolišnim pitanjima. Navedeni nedostaci dovode do degradacije okoliša, što dovodi u opasnost kvalitet života, zdravlje i sigurnost ljudi u BiH. Potpuno nezavisni i sa potrebnim stručnim znanjem o okolišu, Aarhus centri u BiH neumorno rade na podršci sveobuhvatnom rješavanju ovih pitanja.

MREŽA AARHUS CENTARA U BOSNI I HERCEGOVINI

UDRUŽENJE
AARHUS
CENTAR U BIH

cee
centar za ekologiju i energiju

U cilju podrške provedbi Aarhuske konvencije u BiH, 2013. godine je formirana Mreža Aarhus centara, u saradnji sa Misijom OSCE-a u BiH. Mreža predstavlja platformu za razmjenu informacija između nadležnih tijela i javnosti. Mreža podstiče transparentnost u radu javnih tijela i omogućava građanima da iznesu svoje stavove i zabrinutosti o odlukama koje mogu imati utjecaja na okoliš.

Mreža Aarhus centara BiH sastoji se od četiri Aarhus centra sa sjedištima u Banjoj Luci, Sarajevu, Tuzli i Zenici. Aarhus centri dio su šire mreže koja pokriva 15 zemalja u jugoistočnoj Evropi, istočnoj Evropi, centralnoj Aziji i južnom Kavkazu.

Njihovi zadaci su:

- olakšati građanima pristup informacijama;
- podržati učešće građana u procesima donošenja odluka o okolišnim pitanjima; te
- podržati zaštitu ljudskih prava u oblasti okoliša.

Kao i:

- promovirati demokratske vrijednosti i postupke u očuvanju okoliša;
- promovirati transparentnost i odgovornost na svim nivoima donošenja odluka;
- aktivno doprinosti zaštiti okoliša i zaštiti prava građana i budućih generacija da žive u okruženju koje ne ugrožava njihovo zdravlje i dobrobit.

URED I AARHUS CENTARA SU MJESTA NA KOJIMA GRAĐANI MOGU DOBITI STRUČNI SAVJET, KVALITETNE I PRAVOVREMENE INFORMACIJE, TE BITI UKLJUČENI U PROCES DONOŠENJA ODLUKA.

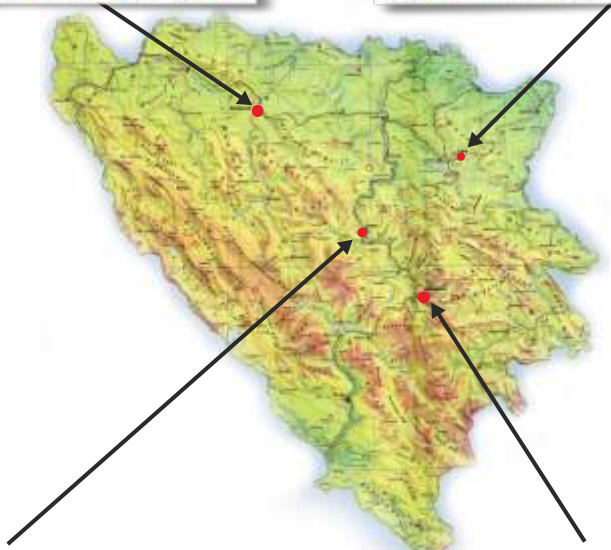
Center for
Environment

U junu 2013. godine, uz podršku EU i Misije OSCE-a u BiH, pri Centru za životnu sredinu uspostavljen je **Aarhus centar Banja Luka.**

cee

centar za ekologiju i energiju

U junu 2013. godine, uz podršku EU i Misije OSCE-a u BiH, pri Centru za ekologiju i energiju uspostavljen je **Aarhus centar Tuzla.**

U septembru 2019. godine, uz podršku Misije OSCE-a u BiH i Grada Zenica, pri Eko forumu je uspostavljen **Aarhus centar Zenica.**

UDRUŽENJE
AARHUS
CENTAR U BIH

U maju 2012. godine, uz podršku Misije OSCE-a u BiH i Grada Sarajevo, uspostavljeno je Udruženje "Resursni Aarhus centar u BiH" (**Aarhus centar Sarajevo**).

PRISTUP INFORMACIJAMA O OKOLIŠU

Pregled

Prikupljanje i širenje informacija o okolišu jedna je od ključnih uloga Aarhus centara. To uključuje podnošenje zahtjeva javnim vlastima za pristup informacijama, kao i plasiranje informacija u javnost putem medija i interneta. Aarhus centri posjeduju bogat bibliotekarski fond o okolišu i kontinuirano objavljuju brošure, biltene i druge materijale o važnim okolišnim temama.

Na njihovim web stranicama navedeni su kontakti za relevantne javne institucije i nevladine organizacije, kao i zakonski propisi o okolišu i strateški dokumenti sa svih nivoa vlasti.

Aarhus centri nude:

- ✓ besplatne, lako razumljive informacije;
- ✓ pristup informacijama koje posjeduju;
- ✓ pristup informacijama koje posjeduju vlasti putem podnošenja zahtjeva za informacijama;
- ✓ pro bono (besplatne) pravne usluge i pravne savjete o okolišnim pitanjima;
- ✓ edukaciju o pitanjima zaštite okoliša.

Aarhus centri:

- ✓ jačaju učešće javnosti;
- ✓ omogućuju direktno uključivanje u donošenje odluka;
- ✓ iniciraju i prate realizaciju okolišnih zakona i politika djelovanja;
- ✓ podižu standarde zaštite okoliša;
- ✓ promoviraju usklađivanje zakonskih propisa s međunarodnim standardima.

ŠTA JA MOGU URADITI?

- ✓ aktivno se uključiti kao volonter;
- ✓ informirati se o okolišnim pitanjima u BiH;
- ✓ informirati druge o aktivnostima Aarhus centara putem društvenih mreža;
- ✓ dati donaciju Aarhus centrima.

Uspješne priče

AARHUS CENTRI DOPRINOSU SMANJENJU RIZIKA OD KATASTROFA PRUŽANJEM INFORMACIJA

Nakon razornih poplava 2014. godine, Aarhus centri Banja Luka i Sarajevo pomogli su Gradu Banja Luka i općinama Goražde i Vogošća u reviziji njihovih planova zaštite i spašavanja, organizirali edukativne radionice i izradili i odštampali informativne materijale s telefonskim brojevima i uputstvima za hitne slučajeve.

AARHUS CENTRI POMAŽU U DOBIVANJU INFORMACIJA O POSTOJANIM ORGANSKIM ZAGAĐIVAČIMA

Aarhus centar Sarajevo uspješno je pomogao u izradi Nacionalnog plana provedbe Stockholmske konvencije u BiH pribavljanjem informacija od različitih institucija i prikupljanjem podataka o postojanim organskim zagađivačima u zemlji.

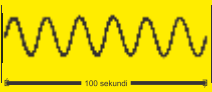
AARHUS CENTRI OBJAVLJUJU PARALELNE IZVJEŠTAJE

Zbog kašnjenja u izradi službenih izvještaja o provedbi Aarhuske konvencije u BiH, Aarhus centri, uz podršku češke nevladine organizacije Arnika, objavili su "paralelne" izvještaje o provedbi za 2015. i 2017. Izvještaji detaljno opisuju različite prepreke s kojima se javnost suočava u pristupu informacijama, učešću u procesu odlučivanja o okolišu i pristupu pravdi.

ZNACI ZA UZBUNJIVANJE

POSTUPCI GRAĐANA

»OPĆA OPASNOST«

100 sekundi

Emitor se zadržavajući tonom u trajanju od 100 sekundi, a tim se ne izdaje prva četiri sata, znak opće opasnosti ponavlja više puta

Signal opće opasnosti emituje se u trenutku kada građanima i materijalnim dobrima prijeti opasnost od:

- 1) Pojava plavnog vala koji nastaje od rušenja ili prijelivanja bazena na hidroakumulacijama
- 2) Velikog požara
- 3) Kretanja radioaktivnog oblaka ili pojave većih količina otrovnih materija u vidu oblaka iz hemijskih postrojenja
- 4) U trenutku kada prijeti opasnost od artiljerijskih ili drugih djelatila iz nepada iz vazduha na određeno područje
- 5) Druge vrste opasnosti, koje mogu ugroziti životu i zdravlje većeg broja ljudi na određenoj području

Uključite radio ili tv prijemnik. Poslušajte saopštenje o vrsti nadolazeće opasnosti i izvjerama koje je neophodno poduzeti.

- 1) AKO SE RADI O POJAVI PLAVNOG VALA, građani su dužni, ako imaju vremena, provesti detaljne inspekcije:
 - a) u slučaju li kući uključiti električne i druge instalacije i zatvoriti dovod gasa,
 - b) isprazniti, isključiti vodu i izvesti potrebne radnje kako bi se izbjeglo otjecanje vode od stana,
 - c) izvesti neophodne radnje kako bi se izbjegnulo otjecanje, transport vode od stambenih objekata na sigurno mjesto, odredeno mjesto koje ne može biti upotrebno za druge svrhe i na tom mjestu, uključiti emitovane signale za opasnost opasnosti, a nakon tog signala postupati po narednjima i uputstvima službenih službi civilne zaštite ili požarne službe zaštite.
- 2) AKO SE RADI O POJAVI VELIKOG POŽARA, građani trebaju, ako imaju vremena, poduzeti sljedeće radnje:
 - a) u slučaju li kući uključiti sve električne aparate i zatvoriti dovod gasa,
 - b) zatvoriti vrata i prozore da bi se izbjeglo otjecanje vazduha i rasipanje bučine požara,
 - c) izvesti neophodne radnje (ogledati, izduci, trniti, čišćenje, odmor i druge djelatnosti), a zatim napustiti objekt i kretati se na sigurno mjesto,
 - d) uključiti se u akciju evakuacije i širenja gasova, sprečiti različitima opasnostima koja može nastati iz povremene civilne zaštite.
- 3) AKO SE RADI O POJAVI RADIOAKTIVNOG OBLAKA U PRAVU VEĆIH KOLIČINA OTROVNIH MATERIJALA U VIDU OBLAKA IZ HEMIJSKIH POSTROJENJA Ili SKLADIŠTA, građani trebaju, poduzeti sljedeće postupke:
 - a) uključiti se u mogućnosti, izvesti potrebne radnje za čišćenje i zaštite, a zatim napustiti objekt i kretati se na sigurno mjesto,
 - b) uključiti se u akciju evakuacije i širenja gasova, sprečiti različitima opasnostima koja može nastati iz povremene civilne zaštite, odnosno izvanredne pomoći,
 - c) povesti radnje za zaštite zgrade mednarodne pomoći, dekontaminacije i pranje zgrade za dekontaminaciju, ako izvanredne pomoći,
 - d) nakon čišćenja sklanjati dalje prema postupci prema uputstvima pojedinačne civilne zaštite ili općinske službe civilne zaštite.

»PRESTANAK OPASNOSTI«

60 sekundi

Emitor sa jedinstvenim tonom u trajanju od 60 sekundi.

Možete prestati provoditi mjere zaštite te saopštenja. U slučaju potrebe pomoćne i akcije zaštite i spašavanja, koje provode jedinice i službe civilne zaštite i druge službe zaštite i spašavanja.

Kako se emituje signal za PRESTANAK OPASNOSTI, građani su dužni da se uključe u akciju zaštite i spašavanja koju provode jedinice i postrojbe civilne zaštite i službe zaštite i spašavanja, kao što je uobičajeno na području zone pomoći, rešavajući tenziju dekontaminaciju i ostalim zadacima koje građani mogu da vrše, odnosno treba da razume akcionu i druge zaštitne opasnosti u kojima su se nalazili i vrstati se u svoje kuće ili stambene ili na svoja radna mjesta.

SVE POJAVE I OPASNOSTI KOJE MOGU UGROZITI LJUDE I MATERIJALNA DOBRA, GRAĐANI MOGU PRIJAVITI NA SLJEDEĆE BROJEVE:

OPERATIVNI CENTAR CIVILNE ZAŠTITE KANTONA SARAJEVO	121
POLICIJA	122
VATROGASCI	123
HITNA POMOĆ	124
OPERATIVNI CENTAR SLUŽBE CIVILNE ZAŠTITE OPĆINE VOGOŠĆA	033 / 586-417

Izvor: iz Pravilnika o organiziranju i funkcioniranju operativnih centara civilne zaštite ("Službene novine Federacije BiH", broj 8/07)

Materijal napravljen u okviru projekta "Jačanje kapaciteta Aarhus centra u operativnoj reakciji od katastrofa u okviru jačanja sigurnosti i lokalnih zajednica"

**Environmental democracy:
progress unreported**

Aarhus Convention shadow implementation report
Bosnia and Herzegovina
2017

**Environmental
Democracy:
Limping Along**

Alternative report on
implementation of the
Aarhus Convention
in Bosnia and
Herzegovina

ARNIKA

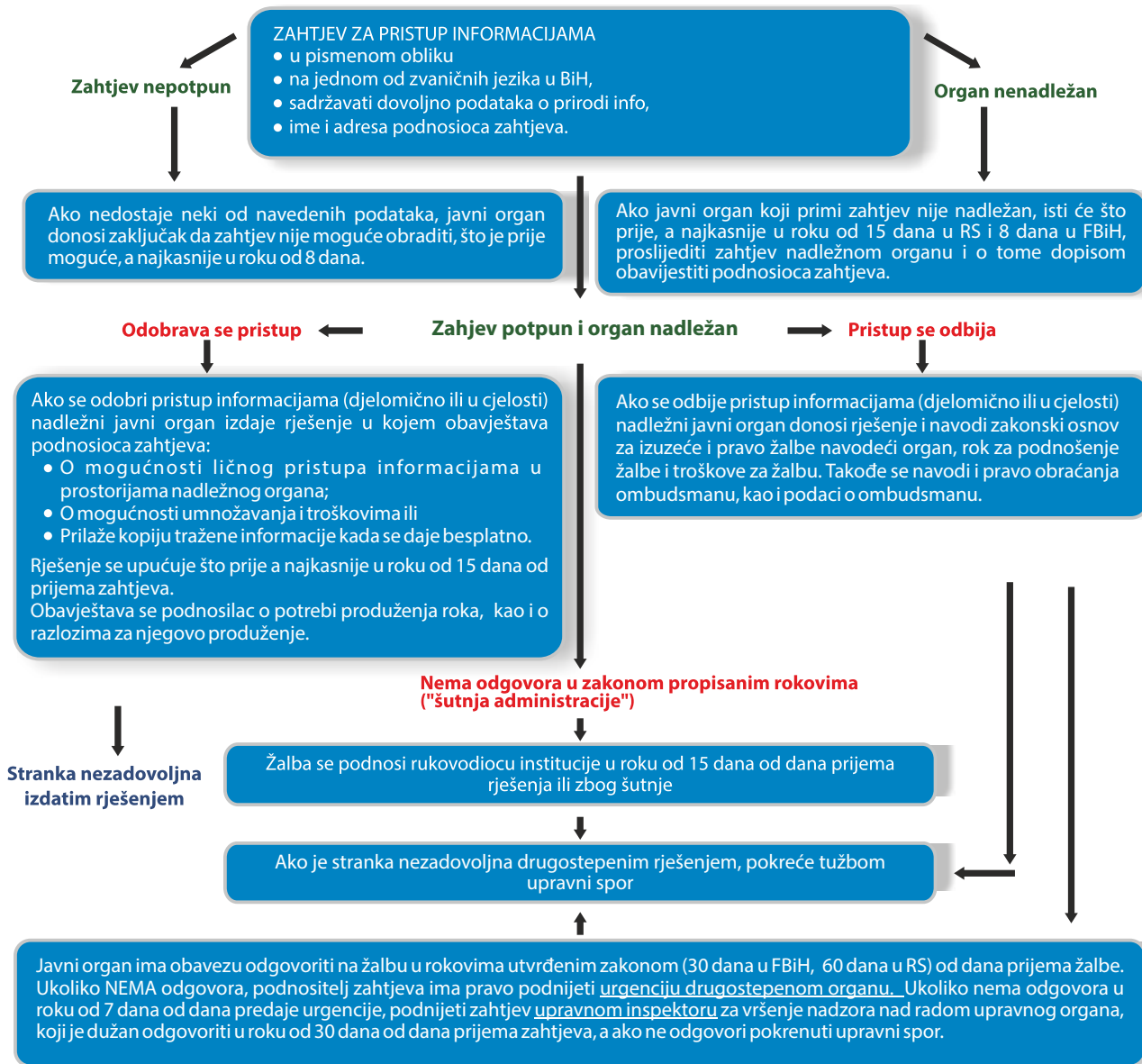
TRANSITION

*Zenica
Prague
2015*

Studija „zagađivač plaća“

U 2019. godini, Aarhus centar Zenica, uz podršku EU, izvršio je analizu prikupljanja i raspodjele sredstava namijenjenih za zaštitu okoliša u Federaciji BiH. Cilj studije bio je povećati povjerenje građana u vlast, spriječiti zloupotrebe i stvoriti uslove potrebne za poboljšanje kvalitete života onih koji su najizloženiji zagađenju. Nalazi studije su bili predmetom mnogih rasprava unutar i izvan struktura vlasti, a parlamentarci će ih koristiti prilikom rasprave o novom Zakonu o Fondu za zaštitu okoliša FBiH.

KAKO DOĆI DO INFORMACIJA

UČEŠĆE JAVNOSTI

Pregled

Aarhus centri pomažu da se glasovi građana čuju i uzmu u obzir u postupcima donošenja odluka koje se odnose na:

- posebne aktivnosti koje mogu imati značajan (negativan) utjecaj na okoliš;
- planove, programe i politike koje se odnose na okoliš; i
- pripremu izvršnih propisa i/ili općenito primjenljivih pravno obavezujućih normativnih instrumenata koji se odnose na okoliš.

S tim u vezi, Aarhus centri pomogli su u izradi priručnika za javne organe o pravilnom uključivanju javnosti u procese donošenja odluka, pripremili uputstva za građane o analiziranju i komentaranju procjene utjecaja na okoliš i održali obuke za unapređenje vještina koje građani i javni organi mogu primijeniti kada učestvuju u procesima odlučivanja o okolišu.

Putem web stranica Aarhus centara, javnost se redovno informiše o planiranim javnim konsultacijama i raspravama u cijeloj zemlji. Također, Aarhus centri pružaju besplatne savjete o tome kako građani mogu biti uključeni u proces konsultacija, putem društvenih mreža, e-maila i telefona.

USPJEŠNE PRIČE

Aarhus centri podržavaju učešće javnosti u izradi i usvajanju novog Zakona o zaštiti okoliša FBiH

Aarhus centri su 2014. godine podržali Federalno ministarstvo okoliša i turizma u organizaciji javnih rasprava o predloženim izmjenama Zakona o zaštiti okoliša FBiH u Sarajevu, Mostaru, Tuzli i Bihaću. U četiri javne rasprave sudjelovalo je 212 učesnika, koje su činili predstavnici federalnih, kantonalnih i općinskih organa, nevladinih organizacija, međunarodnih organizacija, akademske zajednice, privatnih kompanija, medija i građana, generirajući oko 400 komentara na Zakon. Aarhus centar Sarajevo nadzirao je radnu grupu koja je raspravljala o komentarima javnosti, povećavajući transparentnost cijelog procesa.

Međutim, pet godina kasnije, novi prijedlog zakona još čeka na usvajanje. Smatrajući da je takvo kašnjenje neprihvatljivo, Aarhus centri prikupili su potpise preko 1000 građana u Kaknju, Jablanici, Mostaru, Sarajevu, Tuzli i Zenici koji su se složili da je hitno potrebna bolja zaštita okoliša. Značajan doprinos Aarhus centara evidentan je i u njihovoj pripremi i prijedlogu 11 dodatnih amandmana na Zakon, od kojih je Vlada FBiH pet usvojila u julu 2019. godine. Zakon je usvojen u Zastupničkom domu Parlamenta FBiH, i čeka usvajanje u Domu naroda FBiH.

AARHUS CENTRI OSIGURAVAJU UČEŠĆE JAVNOSTI U IZRADI NACIONALNIH IZVJEŠTAJA O PROVEDBI AARHUSKE KONVENCIJE

Zajedno s Misijom OSCE-a u Bosni i Hercegovini, Aarhus centri pomogli su u organiziranju i vođenju javnih konsultacija tokom pripreme Drugog i Trećeg nacionalnog izvještaja o provedbi Aarhuske konvencije. Uz pomoć Aarhus centara i kroz njihovu snažnu saradnju s Federalnim ministarstvom okoliša i turizma, bilo je moguće prikupiti veliki broj komentara javnih institucija, akademske zajednice i nevladinog sektora.

AARHUS CENTAR SARAJEVO OSIGURAVA DA SE ČUJE MIŠLJENJE GRAĐANA O IZMJENAMA ZAKONA O ZAŠTITI I DOBROBITI ŽIVOTINJA BIH

Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja BiH objavljen je 24. februara 2016. godine, i sadrži izmjene odredaba koje se odnose na uzgoj životinja u svrhu proizvodnje krzna. Nacrt je po hitnom postupku dostavljen Parlamentarnoj skupštini BiH. Time je zaobiđena faza javnih konsultacija, a kako uzgoj životinja u svrhu proizvodnje krzna ima značajan utjecaj na okoliš, to predstavlja kršenje Aarhuske konvencije. Tom prilikom, Aarhus centar Sarajevo poslao je obavijest poslanicima u Predstavničkom domu PS BiH, istakavši nezakonitost postupka i potrebu da se Nacrt zakona vrati u novi postupak zakonitog sastavljanja ili da Predstavnički dom predloži donošenje odluke o održavanju javne rasprave, a sve u skladu s Aarhuskom konvencijom. Zahvaljujući reakciji Aarhus centra, Ustavnopravna komisija PS BiH na kraju je odlučila da održi javnu raspravu.

AARHUS CENTAR ZENICA OSIGURAVA UČEŠĆE JAVNOSTI U OBNOVI OKOLIŠNE DOZVOLE ZA ARCELORMITTAL ZENICA

U 2015. godini, Federalno ministarstvo okoliša i turizma obnovilo je okolišnu dozvolu za BOF čeličanu kompanije ArcelorMittal u Zenici, bez javne rasprave. Kao odgovor, Aarhus centar Zenica pokrenuo je upravni spor protiv odluke Ministarstva o izdavanju dozvole i podstakao Grad Zenica da učini isto.

Kao rezultat akcije Aarhus centra, Ministarstvo je organiziralo sastanak sa svim zainteresovanim stranama i dogovorilo da će započeti postupak izdavanja nove, jedinstvene dozvole za svih deset objekata koji pripadaju željezari u Zenici. Aarhus centar sudjelovao je u postupku ocjenjivanja zahtjeva i pisanja dozvole koja je izdata u aprilu 2017. godine. Aarhus centar je uspio izmijeniti početni tekst nove okolišne dozvole, uvodeći po prvi put jasno definirane rokove za obavljanje određenih poboljšanja kada je u pitanju zaštita okoliša i obavezivanje Ministarstva da redovno prati i izvještava o provedbi projekta. Bez obzira na garancije da će nova okolišna dozvola biti dio tekućeg upravnog spora, Kantonalni sud u Sarajevu je u februaru 2019. godine donio dvije presude za poništavanje okolišne dozvole za odjel BOF-a. Unatoč jasno definiranim rokovima, neaktivnost operatora željezare i Ministarstva i dalje odgađa realizaciju većine okolišnih poboljšanja. Aarhus centar Zenica će stoga nastaviti sa pritiskom na provedbu ovih projekata, pažljivo prateći njihove efekte na smanjenje zagađenja.

AARHUS CENTAR TUZLA OSIGURAVA UČEŠĆE JAVNOSTI U RAZVOJU PLANOVA UPRAVLJANJA OTPADOM I ENERGETSKE UČINKOVITOSTI

U 2014. godini, Aarhus centar Tuzla usko je sarađivao s lokalnim vlastima i predstavnicima civilnog društva iz Banovića, Kalesije, Lukavca, Tuzle i Živinica, kako bi identificirao okolišne probleme i nedostatke u provedbi Aarhuske konvencije i riješio stalne probleme koji se tiču upravljanja otpadom i zagađenja zraka. Uz podršku Aarhus centra Tuzla, izrađeni su Općinski plan upravljanja otpadom za akumulacijsko jezero Modrac i analiza kvalitete zraka i prijedlozi za provedbu energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije.

PRISTUP PRAVDI

Pregled

Aarhus centri pomažu u jačanju pristupa pravdi u slučajevima koji se odnose na:

- pristup informacijama o okolišu;
- učešće javnosti u procesu odlučivanja; i
- uskraćivanje postupaka i dokaze o propustima od strane privatnih lica i javnih organa, što je u suprotnosti sa odredbama domaćeg zakonodavstva o okolišu.

Aarhus centri pružaju besplatnu pravnu pomoć svim zainteresovanim stranama i pokreću sudske postupke po potrebi. Kroz pravne klinike i radionice, Aarhus centri educiraju javnost o korištenju zakona za zaštitu okolišnih prava.

Uspješne priče

AARHUS CENTRI JAČAJU PRAVNU EKSPERTIZU U OBLASTI OKOLIŠA

Organizacijom niza vrlo uspješnih pravnih klinika, Aarhusi centri pomažu u edukaciji sljedeće generacije okolišnih pravnih stručnjaka. Najnoviji program, koji je podržala Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini i koji je trajao od septembra do decembra 2019. godine, kroz kombinaciju stručnih predavanja i radionica, fokusirao se na Aarhusku konvenciju i njenu primjenu u BiH, a obuhvatio je 20 studenata prava sa univerziteta u Sarajevu i Istočnom Sarajevu. Ova inicijativa studentima pruža informacije za relevantne teorijske i pravne okvire i omogućava im da praktično primjenjuju stečeno znanje kroz studije slučaja, razrađene na prethodnim pravnim klinikama koje su organizovali Aarhus centri 2014. i 2017. godine.

AARHUS CENTAR TUZLA PODRŽAVA BORBU ZA ČISTI ZRAK

Aarhus centar Tuzla već duži niz godina pruža podršku građanima Tuzle i susjednih općina u njihovoj borbi protiv opasnih nivoa zagađenja zraka. Centar kontinuirano pruža besplatnu pravnu pomoć i savjete lokalnoj zajednici kako bi građani mogli pristupiti informacijama i aktivno sudjelovati u procesu donošenja odluka o okolišu. Centar također pomaže građanima u pristupu pravdi u slučajevima teškog kršenja Aarhuske konvencije i domaćeg zakona. Aarhus centar Tuzla kontinuirano surađuje s Federalnim ministarstvom okoliša i turizma u zajedničkom uklanjanju prepreka za uspješnu provedbu zakona o okolišu s krajnjim ciljem smanjenja zagađenja zraka u Tuzli i šire.

AARHUS CENTAR BANJA LUKA POMAŽE ZAŠTITI NACIONALNOG PARKA SUTJESKA OD IZGRADNJE MALE HIDROELEKTRANE (HE)

U 2013. godini, održana je javna rasprava o izradi procjene utjecaja na okoliš za izgradnju male HE na rijeci Hrčavka u Nacionalnom parku Sutjeska, mjestu jedne od posljednjih preostalih prašuma u Europi. Aarhus centar Banja Luka dostavio je komentare na procjenu i na taj način osigurao da je stranka u sljedećem postupku. Po završetku javnih izvještaja i javnih rasprava, Ministarstvo za prostorno planiranje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske naložilo je izmjenu Nacrta procjene utjecaja na okoliš u skladu s komentarima javnosti, nakon čega bi bila izdata procjena utjecaja na okoliš za malu HE. U nedostatku valjanog prostornog plana i uz napomenu da naručena procjena utjecaja na okoliš nema dovoljno detalja i značajno podcjenjuje utjecaj planirane gradnje na lokalne ekosisteme, Aarhus centar Banja Luka iskoristio je svoje pravo u okviru trećeg stuba Aarhuske konvencije i podnio tužbu protiv odluke Ministarstva.

Ministarstvo je, 2014. godine, bez javne rasprave, donijelo odluku o povlačenju odobrenja za prvobitnu procjenu utjecaja na okoliš i promjeni instalacijske snage male HE. Kao odgovor, Aarhus centar Banja Luka podnio je još jednu tužbu na osnovu toga da će takva promjena imati dodatni utjecaj na okoliš i samim tim zahtijeva novu procjenu utjecaja na okoliš. Okružni sud u Banjaluci je 2015. godine poništio odluku Ministarstva, konstatirajući nedostatak obaveznog prostornog plana za Nacionalni park Sutjeska, i naložio Ministarstvu da poduzme odvojene mjere zaštite i razvoja za svaku od tri zone zahvaćene izgradnjom, kao i da izradi nove procjene utjecaja na okoliš s obzirom na promjene u instalacijskoj snazi planirane male HE. Nakon odluke Suda, Ministarstvo je obustavilo postupak priznajući da se procjena utjecaja na okoliš može usvojiti tek nakon izrade prostornog plana za Nacionalni park Sutjeska.

Shvativši da tu nije kraj, Aarhus centar Banja Luka podnio je tužbu protiv ove odluke, na temelju toga što je Ministarstvo dužno opozvati procjenu utjecaja na okoliš za male HE na rijeci Hrčavka, umjesto da samo obustavlja postupak. U međuvremenu, Ministarstvo je počelo preispitivati odluku Suda, osporavajući da nedostatak prostornog plana nije utjecao na procjenu utjecaja na okoliš, budući da Zakon o nacionalnim parkovima RS dopušta izgradnju elektrana ako su u interesu Republike Srpske.

Trenutno su u toku dva sudska postupka: 1) prvo ročište pred Okružnim sudom Banja Luka protiv odluke Ministarstva da obustavi postupak do usvajanja prostornog plana za Nacionalni park Sutjeska i 2) predmet pred Vrhovnim sudom RS koji osporava odluku Okružnog suda o opozivu odluke o procjeni utjecaja na okoliš. Paralelno sa pravnim izazovom, Aarhus centar Banja Luka je 2015. godine pokrenuo peticiju zahtijevajući da Narodna skupština RS proglasi da izgradnje malih hidroelektrana u Nacionalnom parku Sutjeska nisu od javnog interesa. Inicijativa, prva te vrste u BiH, prikupila je 6000 potpisa, čime je dostigla potreban broj za uvrštavanje na dnevni red Narodne skupštine RS.

Izdavanje dozvola za izgradnju malih hidroelektrana u Nacionalnom parku Sutjeska mnogi su vidjeli kao dodatni dokaz o sve većem uništavanju zaštićenih prirodnih područja u BiH. Lokalni akteri okupljeni oko Aarhus centra Banja Luka koristili su razna sredstva da dokažu da planirana gradnja nije u interesu Republike Srpske, kao i da pokažu neophodnost pravilnog uključivanja javnosti u odluke koje se odnose na okoliš. Slučaj Hrčavka je primjer presedana u kojem je Sud pročitao i analizirao osnovu odluke o procjeni utjecaja na okoliš. Slično tome, popularnost prateće peticije pokazuje povećanje broja građana koji ostvaruju svoja prava i izražavaju svoje interese.

"HRABRE ŽENE KRUŠČICE" SPAŠAVAJU LOKALNU RIJEKU UZ PODRŠKU AARHUS CENTARA

Grupa žena iz lokalne zajednice Kruščica preplavila je naslovne strane štampe u BiH i privukla značajnu medijsku pažnju širom svijeta kada su se u augustu 2017. godine svojim tijelima suprotstavile investitoru koji je pokušao izgraditi niz malih HE na rijeci od vitalnog značaja za zajednicu. Grupa, koja će postati poznata kao "Hrabre žene Kruščice", doživjela je nasilje od strane policije u neredima koji su izbili kada su blokirali pristup gradilištu. Aarhus centar Banja Luka bio je jedan od prvih koji su stigli na lice mjesta, a zajedno s Aarhus centrom Sarajevo i ostalim pojedincima i organizacijama okupljenim u Koaliciji za zaštitu rijeka Bosne i Hercegovine, i pomogao je lokalnom stanovništvu u osporavanju građevinskih dozvola. U decembru 2018. godine, nakon više od 500 dana cjelodnevne blokade seoskog mosta, mještani su saznali da je Kantonalni sud u Novom Travniku presudio u njihovu korist, poništavajući sve dozvole izdate za izgradnju HE Kruščica 1 i Kruščica 2. „Trenutno smo najponosnija zajednica u Bosni i Hercegovini“, izjavila je Amela Zukan, jedna od „Hrabrih žena Kruščice“. Planirane MHE bi imale pogubne posljedice za rijeku Kruščicu koja opskrbljuje vodom obližnji grad Zenicu i osigurava sredstva za život mnogim ljudima koji žive kraj njenih obala.

Kroz projekat „Eko BiH“ koji podržava EU, Aarhus centri Banja Luka, Sarajevo i Tuzla rade na zaštiti rijeka u zemlji od širenja malih hidroelektrana (HE). Izgradnja više od 300 hidroelektrana planirana je upravo u BiH, što prijeto nesagledivim štetama rijekama i izvorima, ugrožava snabdijevanje pitkom vodom i daljnjim uništenjem ribljeg fonda.

ZENIČKA ŽELJEZARA ULAŽE U ZAŠTITU OKOLIŠA KAO REZULTAT PRAVNE AKCIJE AARHUS CENTRA

U septembru 2015. godine, Aarhus centar Zenica podnio je krivičnu prijavu protiv odgovornih u ArcelorMittal Zenica zbog djela „onečišćenje okoliša“, te protiv Federalnog ministra okoliša i turizma i direktora Federalne uprave za inspeksijske poslove zbog krivičnog djela nesavjesnog rada u službi. U aprilu 2018. godine, Kantonalno tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona odbacilo je optužbe protiv ArcelorMittal, utvrdivši da nema "namjere za počinjenje djela". Nakon neuspjele žalbe glavnom kantonalnom tužiocu, žalba Federalnom tužilaštvu FBiH usvojena je u martu 2019. godine, predajući slučaj u nešto izmijenjenom obliku Kantonalnom tužilaštvu Zeničko-dobojskog kantona na ponovnu istragu, koja još traje.

U januaru 2019. godine, Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo odlučilo je da nema osnova za istraživanje prijavljenih vladinih službenika, smatrajući kako su uložili dovoljno napora da poboljšaju stanje, s obzirom na složenost problema. Iako su još uvijek pod istragom, oba slučaja navela su ArcelorMittal da uložiti desetina miliona KM u projekte zaštite okoliša u svoje pogone za proizvodnju čelika, aglomeracije i toplane.

Centar za životnu sredinu
Miše Stupara 5
78 000 Banja Luka
Tel: +387 51 433 140
+387 51 433 142
+387 51 433 141
e-mail: info@czzs.org
Web: www.czzs.org

Udruženje "Resursni Aarhus centar u BiH"
Behdžeta Mutevelića 39
71000 Sarajevo
Tel/Fax: +387 33 660 588
e-mail: admin@aarhus.ba
koordinator@aarhus.ba
Web: www.aarhus.ba/sarajevo

Centar za ekologiju i energiju
Filipa Kljajića 22
75 000 Tuzla
Tel: +387 35 249 310
e-mail: denis.zisko@ekologija.ba
Web: www.ekologija.ba

Eko forum Zenica
Talića brdo 11
72000 Zenica
Tel: +387 32 40 50 50
e-mail: info@ekoforumzenica.ba
Web: www.ekoforumzenica.ba